

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

УДК 343.982

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.3.21>

ПРЕДМЕТ ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ, ВІДКРИТИХ ЗА ОЗНАКАМИ ТЕРОРИСТИЧНИХ АКТІВ

Бондар Володимир Сергійович,

кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики
навчально-гуманітарного інституту
Національної академії служби безпеки України

У статті здійснено систематизацію обставин, які складають предмет доказування у кримінальних провадженнях, відкритих за ознаками терористичних актів.

Стверджується, що під час виявлення, документування, розкриття та розслідування злочинів даного виду виникає низка проблем, пов'язаних із їх адекватною кримінально-правовою характеристикою, виокремленням ознак кожного зі злочинів, аналізом особливостей прояву їх множинності, включаючи ідеальні та реальні сукупності злочинів різного виду, встановленням конкретних форм співучасті залучених у них суб'єктів.

Наведені результати вибіркового контент-аналізу судових вироків, постановлених за ст. 258 КК України, систематизовані джерела доказів у кримінальних провадженнях, відкритих за ознаками даної статті закону про кримінальну відповідальність, поданих сторонами кримінального провадження, інтерпретованих судами під час судового розгляду.

Зазначено, що особливістю загального предмета доказування в кримінальних провадженнях про злочини, передбачені ст. 258 КК України є необхідність встановлення фактів учинення особою терористичних актів, фінансуванню тероризму, колабораційної діяльності, що, своєю чергою утворює сукупність кримінальних правопорушень та одержує додаткову правову оцінку за відповідними статтями КК України. Подані результати вибіркового контент-аналізу вироків, який свідчить про те, що терористичний акт (ст. 258 КК України) кваліфікується за сукупністю кримінальних правопорушень, зокрема за 2024 рік, за ч. 3 ст. 258 КК України трьома особам призначено покарання за сукупністю злочинів, за ч. 1 ст. 258-3 КК України – десяти особам; для порівняння, за 2023 рік, за ч. 2 ст. 258 КК України за сукупністю злочинів призначено покарання одній особі, а за ст. 258-3 КК України – 20 особам. При цьому інкримінуються: ч. 3 ст. 246 «Незаконне позбавлення волі або викрадення людини»; ч. 1 ст. 263 «Незаконне придбання, носіння та зберігання вибухових речовин, вибухових пристроїв та бойових припасів без передбаченого законом дозволу»; ч. 2 ст. 263-1 «Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв».

Ключові слова: докази, доказування, досудове розслідування, судовий розгляд, предмет доказування, терористичний акт.

Bondar Volodymyr. Subject of proof in criminal proceedings initiated on the basis of terrorist acts

The article systematizes the circumstances that constitute the subject of evidence in criminal proceedings opened on the grounds of terrorist acts.

It is argued that during the detection, documentation, disclosure and investigation of crimes of this type, a number of problems arise related to their adequate criminal-legal characteristics, the isolation of the features of each crime, the analysis of the features of the manifestation of their multiplicity, including ideal and real sets of crimes of various types, the establishment of specific forms of complicity of the subjects involved in them.

The results of a selective content analysis of court verdicts issued under Article 258 of the Criminal Code of Ukraine are presented, and the sources of evidence in criminal proceedings opened on the grounds of this article of the law on criminal liability, submitted by the parties to the criminal proceedings, interpreted by the courts during the trial are systematized.

It is noted that the peculiarity of the general subject of evidence in criminal proceedings on crimes provided for in Art. 258 of the Criminal Code of Ukraine is the need to establish the facts of a person committing terrorist acts, financing terrorism, collaborative activities, which, in turn, forms a set of criminal offenses and receives an additional legal assessment under the relevant articles of the Criminal Code of Ukraine. The results of a selective content analysis of sentences are presented, which indicates that a terrorist act (Article 258 of the Criminal Code of Ukraine) is qualified by a set of criminal offenses, in particular, for 2024, under Part 3 of Article 258 of the Criminal Code of Ukraine, three persons were sentenced for a set of crimes, under Part 1 of Article 258-3 of the Criminal Code of Ukraine – to ten persons; for comparison, for 2023, under Part 2 of Article 258 of the Criminal Code of Ukraine, one person was sentenced for a set of crimes, and under Article 258-3 of the Criminal Code of Ukraine – to 20 persons. At the same time, the following are incriminated: Part 3 of Article 246 "Unlawful deprivation of liberty or kidnapping of a person"; Part 1 of Article 263 "Illegal acquisition, carrying and storage of explosives, explosive devices and ammunition without a permit provided for by law"; Part 2 of Article 263-1 "Illegal manufacture, processing or repair of firearms or falsification, illegal removal or change of their marking, or illegal manufacture of ammunition, explosives or explosive devices".

Key words: evidence, evidence, pre-trial investigation, trial, subject of evidence, terrorist act.

Постановка проблеми. Тероризм в умовах російської агресії проти України, а з іншого боку сучасного інформаційного суспільства, котре базується на розвитку високих технологій та інформаційних потоках, набуває нових форм прояву, а ступінь небезпеки на якісно новий рівень. Сам по собі тероризм як явище при тому містить принципово інші характеристики, стаючи «технологічним» як у сенсі використання сучасних засобів, так і відносно вибору безпосередніх цілей – об'єктів критичної інфраструктури, військовослужбовців, поліцейських тощо. Проблеми боротьби з тероризмом ставить перед органами правопорядку цілу низку важких питань. Саме на суспільну думку орієнтуються спецслужби країни-агресора, які організовують акції залякування та ведуть підливну діяльність.

Серйозно ускладнює протидію тероризму те, що сьогодні злочинність застосовує агентурний та контрагентурний методи. Особливо це притаманно терористичним організаціям, діяльність яких направляється, організовується та фінансується країною-агресором. Їх матеріальна база дозволяє використовувати при тому весь спектр спеціальних технічних засобів, включаючи проведення контртехнічних заходів.

Певні занепокоєння викликає і статистика вчинення кримінальних правопорушень зазначеної категорії. Так, згідно

офіційної статистики Офісу Генерального прокурора протягом 2023 року за ст. 258 Кримінального кодексу України (далі – КК України) обліковано 14 кримінальних правопорушень, у 2024 році цей показник продемонстрував зростання до 51, а протягом січня-червня 2025 року кількість зазначених кримінально-правових деліктів становить 96 [17].

Своєю чергою, методика досудового розслідування терористичних актів орієнтована на розв'язання наступних завдань:

1) оцінка вихідної слідчої ситуації, котра характеризується видом та обсягом інформації, отриманої в результаті проведення оперативно-розшукових/контррозвідвальних заходів, невідкладних слідчих (розшукових) дій після відкриття кримінального провадження;

2) визначення оптимального тактичного комплексу слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, проведення яких є необхідним та можливим на подальшому етапі досудового розслідування;

3) висунення та перевірку обґрунтованих слідчих версій про особу (осіб), яка вчинила терористичний акт;

4) збирання, дослідження та оцінку доказів, які вказують на його вчинення конкретною особою (особами);

5) дослідження інших обставин, які складають предмет доказування у конкретному кримінальному провадженні.

Раціональність застосування відповідних методів, досягнення її системного характеру можливе лише завдяки включенню до структури типових криміналістичних моделей розслідування предмету доказування, окресленого ознаками складу злочину (ст. 258 КК України), за яким здійснюється його кваліфікація і ст. 91 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України).

Успіх досудового розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 258 КК України багато в чому залежить від того, наскільки своєчасно, повно та вірно буде визначений предмет доказування у кримінальному провадженні.

Водночас, судова практика містить і випадки не завжди якісної роботи щодо доведеності ознак складу злочину, передбаченого ст. 258 КК України.

Наприклад, у мотивувальній частині одного з вироків суду, за яким обвинувачення, яке пред'явлене особі було визнано судом не доведеним, зазначалося про таке.

Готування до злочину є початковою стадією вчинення злочину, одним із видів незакінченого злочину. При готуванні до злочину дії винного ще безпосередньо не спрямовані на об'єкт і не ставлять його в безпосередню небезпеку. Суб'єкт ще не виконує того діяння, яке є необхідною ознакою складу злочину. З об'єктивної сторони готування до злочину може виявлятися в різноманітних діяннях, але загальним для них є те, що всі вони передбачають створення умов для вчинення конкретного закінченого злочину. Проте він не доводиться до кінця, припиняється з причин, що не залежали від волі винного (наприклад, останнього затримали органи влади чи інші обставини перешкодили завершити злочин).

Із суб'єктивної сторони готування до злочину можливе лише з прямим умислом, тобто винний усвідомлює, що він створює умови з метою вчинення певного злочину, і бажає створити такі умови. При цьому винний має намір не обмежуватись лише готуванням до злочину, яке може бути закінченим і незакінченим, а вчинити такі дії, які призведуть до закінчення злочину, але йому не вдається реалізувати свій умисел, зробити це, довести злочин до кінця з причин, що не залежали від його волі.

Отже, дії інкриміновані обвинуваченому можуть вчинятися виключно з прямим умислом про наявність прямого умислу має свідчити обізнаність обвинуваченого з метою подальшого використання зброї яка ним переховується, переноситься (зберігається).

Таким чином, вказане свідчить, що склад кримінального правопорушення у якому обвинувачується ОСОБА_3 матиме місце лише за умови доведеності його прямого умислу, саме на готування до вчинення терористичного акту за попередньою змовою групою осіб.

Натомість жодний із наданих доказів прямо не свідчить, що дії ОСОБА_3 охоплювалися саме умислом на готування до вчинення терористичного акту.

Ба більше, у наданих суду доказах не міститься жодної інформації про обізнаність ОСОБА_3 з метою використання в подальшому зброї, переховуванням якої він займався.

Доводи прокурора про те, що про обізнаність ОСОБА_3 у підготовці до вчинення терористичного акту свідчать покази свідка ОСОБА_16, який показав, що «ОСОБА_7» надіслав йому телефон НОМЕР_23, яким користувався свідок ОСОБА_13 та кодове речення «добрий день, я от ОСОБА_7 по поводу потолков. Он сказал что вы делаете божественные потолки» свідчить про те, що саме свідок ОСОБА_13 міг бути обізнаний з метою для якої переховувалася зброя. Однак, ці доводи не свідчать про обізнаність ОСОБА_3.

Доводи прокурора про те, що ОСОБА_3 був обізнаний про підготовку до вчинення терористичного акту, оскільки свідок ОСОБА_16, вказав, що ОСОБА_7 повідомив йому про «приїжджого гостя», який обізнаний з обставинами подальших дій, матеріалами справи спростовуються. Оскільки, як вбачається із протоколу огляду мобільного телефону свідка ОСОБА_16 від 29.03.2024, з додатками в супереч викладеному в обвинувальному акті в повідомленні ОСОБА_7 під ніком «ІНФОРМАЦІЯ_7» в месенджері «Telegram» зафіксованих у текстових матеріалах смс-листування, від 25.09.2023, 03.10.2023, 15.10.2023, 29.10.2023, 31.10.2023, 02.11.2023, 12.11.2023, 16–17.11.2023, 22.11.2023, 24.11.2023, 25.11.2023 прізвище ОСОБА_22 не зазначалося.

Вірогідно, що вказані покази та листування в месенджері також можуть вказувати і на інших невстановлених органом досудового розслідування та судом осіб. Тим паче, що як встановлено у ході судового розгляду суму коштів у розмірі 4750 дол. США за приховану зброю було залишено у «схроні», для свідка ОСОБА_16 не обвинуваченим, а невстановленою особою, яка діяла вочевидь сторонньої від ОСОБА_3 та свідка ОСОБА_13.

Протокол огляду мобільного телефону обвинуваченого ОСОБА_3 від 02.04.2024 з додатками та його монологи з абонентом вказаним як «Брат» також можуть свідчити виключно про звітування за наявності зброї у схроні і її номенклатуру. Однак не підтверджують факту готування до вчинення терористичного акту, чи факту обізнаності ОСОБА_3 з метою застосування зброї в подальшому.

Висновком експерта № 2732/24-36 від 02.09.2024 (детальний зміст і аналіз якого судом буде проведено нижче) підтверджено лише, що у висловлюваннях особи, позначеної як «особа на ім'я ОСОБА_7», зафіксованих у текстових матеріалах смс-листування, а саме у текстах діалогів від 25.09.2023, 03.10.2023, 15.10.2023, 29.10.2023, 31.10.2023, 02.11.2023, 12.11.2023, 16-17.11.2023, 22.11.2023, 24.11.2023, 25.11.2023 – містяться ознаки підготовки до терористичного акту, тобто вчинення діянь із застосуванням зброї з метою порушення громадянської безпеки під час проведення масових заходів та залякування і привернення уваги громадськості до релігійної ситуації в Україні, пов'язаної з утисками певної релігійної організації. Ці ознаки виражені мовними засобами (словами, реченнями, фразами), які виділені у висловлюваннях особи на ім'я ОСОБА_7. Однак, не доведено факту обізнаності ОСОБА_3 із підготовкою до вчинення терористичного акту.

Таким чином, на думку суду, у діях ОСОБА_3 в частині пред'явленого обвинувачення за ч. 5 ст. 27 ч. 1 ст. 14 ч. 2 ст. 258 КК України відсутня обов'язкова складова злочину, а саме його суб'єктивна сторона – прямий умисел на пособництво (сприяння іншим чином приховуванню кримінального правопорушення) до

готування (умисне створення умов для вчинення кримінального правопорушення) до терористичного акту, за попередньою змовою групою осіб [4].

Зрозуміло, що проблеми визначення предмета та особливостей доказування у кримінальних провадженнях, відкритих за ознаками терористичних актів потребують відповідного наукового опрацювання.

Стан дослідження. Питанням визначення предмету та особливостей доказування у кримінальних провадженнях приділялася увага вчених – представників наук кримінально-правового циклу. Зокрема, концептуальні засади актуалізованого науково-практичного напрямку розроблені в роботах М. І. Бажанова, Ю. В. Бауліна, В. В. Вапнярчука, А. Ф. Волобуєва, В. О. Завтура, І. В. Глов'юк, В. П. Гмирка, І. В. Гори, В. А. Журавля, О. М. Дроздова, О. В. Капліної, В. А. Колесника, В. О. Коновалової, Р. О. Мовчана, С. А. Наумюка, В. Т. Нора, М. А. Погорецького, О. С. Поповича, В. В. Тищенко, І. В. Рогатюка, М. М. Стоянова, Р. М. Шехавцова, М. Є. Шумили, Д. М. Цехана, І. В. Цюприка, А. М. Черняка, Г. В. Чорного, Б. В. Щура та ін.

Внесення змін до Закону України «Про боротьбу з тероризмом», КПК України, доповнення Кримінального кодексу України спеціальними складами кримінальних правопорушень терористичної спрямованості (ст.ст. 114-1, 114-2, 258-1, 258-2, 258-3, 258-4, 258-5, 258-6 та ін.) є проявом ефективності кримінально-правової політики в умовах воєнного стану.

Водночас, органи правопорядку, до компетенції яких відноситься виявлення, припинення, розкриття та розслідування терористичних актів потребують чітких орієнтирів своєї діяльності, теоретичного та практичного обґрунтування застосованого комплексу заходів організаційного, технічного та процесуального характеру. Тут особливої ролі набуває формування в рамках досліджуваної проблематики вдосконалення понятійного апарату, виокремлення важливих елементів предмету доказування терористичних актів, здатних не тільки відображувати сутність явищ, але й являти собою засіб, інструмент подальшого пізнання цих явищ.

Таким чином, відносно терористичних груп та терористичних організацій

на перший план висувається завдання виявлення фактів учинення різного роду злочинів, неминучих при підготовці до терористичного акту та пов'язаних, наприклад, із незаконним обігом зброї та вибухових пристроїв (вибухових речовин), підробкою документів, перетинанням державного кордону України з терористичною метою, незаконною міграцією, контрабандою зброї або боєприпасів, частин вогнепальної нарізної зброї, підкупом посадових осіб у ході проникнення на особливо охоронювані об'єкти та цілої низки інших проявів кримінально-протиправної поведінки.

Водночас питання реалізації принципу відповідності акцептованої засади при застосуванні тактичних комплексів під час досудового розслідування злочинів, передбачених ст. 258 КК України, остаточно не розв'язано. З нашого погляду, проблема предмета доказування в кримінальних провадженнях, відкритих за ознаками терористичних актів, потребує додаткового дослідження, адже має не тільки важливе теоретичне, але й також практичне й дидактичне значення.

Метою статті є систематизація обставин, які складають предмет доказування у кримінальних провадженнях, відкритих за ознаками терористичних актів.

Виклад основного матеріалу. Кримінально-правова характеристика тероризму дозволяє визначити ту сукупність специфічних ознак, які необхідно встановити у кримінальних провадженнях, відкритих за ознаками цих злочинів стосовно події кримінального правопорушення, винуватості обвинувачених та інших обставин, зазначених у ст. 91 КПК України, і які складають особливості предмета доказування у кримінальних провадженнях розглядуваної категорії кримінальних правопорушень. Вбачається за доцільне звернути увагу на такі обставини.

Поняття *тероризм* походить від латинського терміну «терор» (terror), який означає страх, залякування. Визначення «терор» та похідне від нього «тероризм» отримали широке розповсюдження в світі під впливом Великої Французької революції. Тому в самому широкому сенсі тероризм розуміється як дія, головна мета якої – посіяти страх серед населення,

в рядах супротивника, викликати паніку тощо. Сутнісне ядро тероризму, таким чином, полягає в залякуванні суспільства.

У сучасній психологічній інтерпретації термін «паніка» ідентичний масовому психозу, який охоплює цілі групи людей, одержимих дійсними діями, що навіюють страх або уявлення про їх наближення та ймовірне настання.

Найважливішими цілями боротьби з терористичними злочинами є розробка і впровадження активних методів виявлення і розслідування цих злочинів. Йдеться про методики розслідування, що можуть бути взяті на озброєння підрозділами СБ України. Боротьба з терористичними проявами, які сьогодні набули масового характеру, потребує глибокого вивчення їх форм.

В статті 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» тероризм у найзагальнішому вигляді розуміється як «суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей». В свою чергу «терористичний акт» – злочинне діяння у формі застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, відповідальність за які передбачена статтею 258 КК України. У разі, коли терористична діяльність супроводжується вчиненням злочинів, передбачених статтями 112, 147, 258-260, 443, 444, а також іншими статтями Кримінального кодексу України, відповідальність за їх вчинення настає відповідно до Кримінального кодексу України» [16]. Через це найбільш оптимальним терміном для позначення злочинів розглядуваної групи є «терористичні злочини».

Під час виявлення, документування, розкриття та розслідування злочинів даного виду виникає низка проблем, пов'язаних із їх адекватною кримінально-правовою характеристикою, виокремленням ознак кожного зі злочинів, аналізом особливостей прояву їх множинності, включаючи ідеальні та реальні сукупності злочинів різного виду, встановленням

конкретних форм співучасті залучених у них суб'єктів.

Результати вибіркового контент-аналізу судових вироків, постановлених за ст. 258 КК України дозволяють зафіксувати ситуацію, що в якості джерел доказів у кримінальних провадженнях, відкритих за ознаками даної статті закону про кримінальну відповідальність судами враховувались:

від сторони обвинувачення

1) висновки експертів:

– судово-почеркознавча експертиза:

а) рукописних записів з вирішенням ідентифікаційних завдань щодо виконання обвинуваченим [8];

– судово-психіатрична експертиза;

– судово-лінгвістична (семантико-текстуальна) експертиза, об'єктами якої виступали матеріали звукозаписів, отримані під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій (аудіо контролю особи), а в якості експертного завдання виступало дослідження зафіксованого об'єктивного змісту розмов осіб щодо різних обставин та стадій скоєння терористичного акту; рукописні записи, визнані передсмертною запискою під авторством певної особи [4];

– судова експертиза матеріалів відеозвукозапису, експертним завданням якої виступало з'ясування питання щодо встановлення, чи зафіксовані голосі та усне мовлення обвинуваченому;

– комп'ютерно-технічна, об'єктами якої виступали певні файли, а в якості експертного завдання виступало з'ясування питання щодо безперервності (внесення можливих змін) запису;

– судово-портретна експертиза, об'єктами якої виступали відеофайли з об'єктивними зображеннями осіб, а в якості експертного завдання виступало з'ясування питання, чи зображена на них одна і та сама особа;

– судова вибуховотехнічна експертиза, об'єктами якої виступали частини ручних осколкових гранат, електродетонатори, пластичні вибухові речовини, вилучені в ході контролю за вчинення злочину тощо, а в якості експертного завдання виступало з'ясування питання щодо належності їх до вибухових пристроїв;

– судової експертизи зброї, об'єктами якої виступали предмети, зовні схожі на

автомати, використані в якості імітаційних засобів, а в якості експертного завдання виступало з'ясування питання щодо належності зазначених предметів до категорії вогнепальної зброї;

– судово-медична експертиза щодо з'ясування ступеню та характеру отриманих тілесних ушкоджень, причин смерті [7].

2) протоколи проведення слідчого експерименту зі свідками та обвинуваченими щодо зустрічей обвинувачених один з іншим, обставин переховування предметів злочину в «схронах» тощо;

3) показання свідків (у тому числі залучені до конфіденційного співробітництва органом досудового розслідування, анкетні дані яких змінено), показання потерпілих;

4) речові докази:

– аркуш паперу з рукописним записом відповідного змісту;

– мобільні телефони;

– банківські картки;

– грошові кошти;

– вибухові пристрої, їх конструктивні частини та уламки, електродетонатори [9] тощо;

– вогнепальна зброя та боєприпаси до неї;

5) протоколи проведення негласних слідчих (розшукових) дій:

– виготовлення несправжніх (імітаційних) засобів (зброї, непридатної для стрільби з маркуванням, заміни вибухової речовини для виготовлення саморобних вибухових пристроїв на несправжні);

– аудіо-контролю особи;

– відеоконтролю особи;

– контролю за вчиненням злочину у формі: спеціального слідчого експерименту [4]; імітування обстановки злочину [6];

– відеоконтроль місця;

– спостереження за місцем;

– спостереження за особою;

– зняття інформації з електронних комунікаційних мереж

6) протоколи оглядів:

– автомобіля, яким користувався обвинувачений;

– вогнепальної зброї;

– персональних комп'ютерів;

– оптичних дисків – носіїв даних щодо телефонних з'єднань, які підтверджують

проведення зустрічей між обвинуваченими в певний період у відповідних місцях, тобто перебування вказаних осіб в один і той самий час в одному й тому ж місці;

– імітаційних засобів – вогнепальної зброї;

– особи та вручення їй імітаційних засобів (вогнепальної зброї) для здійснення контролю за вчиненням злочину;

– інтернет-ресурсів України;

– веб-сайтів (ресурсу «Google maps»);

– матеріалів кримінального провадження за ч. 1 ст. 263, ч. 2 ст. 15, п.п. 1, 5 ч. 2 ст. 115, п. 2 ч. 2 ст. 115, ч. 1 ст. 309, ч. 2 ст. 125, ч. 1 ст. 189 КК України відносно обвинуваченого;

– місця події;

– відеоматеріалів, предметом якого був відеозапис судового засідання, під час якого обвинувачений кинув три гранати у зал, проголосивши при тому певні слова;

7) протоколи обшуків;

8) протоколи затримання особи безпосередньо на місці вчинення злочину з додатками (копією паспорта особи, яку затримують, копією протоколу затримання російською мовою, повідомленням директору департаменту консульської служби МЗС України щодо затримання іноземця, повідомленням Посольству Республіки Молдова в Україні щодо затримання іноземця тощо);

9) протоколів тимчасового доступу до речей і документів;

10) документи:

– рапорти щодо виконання доручень (щодо встановлення осіб, які виступали замовниками вогнепальної зброї та боеприпасів до неї з метою використання у вчиненні терористичного акту на виконання завдання спецслужб рф, контактів, пересування, перетину державного кордону обвинувачених тощо);

– запити слідчого та відповіді Державної прикордонної служби України стосовно перетину державного кордону в певний період обвинуваченими, якою зокрема підтверджується, обставини, викладені в обвинувальному акті, що обвинувачений у певну дату в'їхав на територію України через пункти пропуску, а у певну дату залишив територію України;

від сторони захисту [5]

1) документи:

– копія супровідного листа заступнику Генерального прокурора України ГВП від начальника ДКР СБУ про надсилання матеріалів щодо виявлених ознак вчинення кримінального правопорушення співробітниками спецслужб російської федерації;

– копія повідомлення про кримінальне правопорушення заступнику Генерального прокурора України ГВП щодо намірів представників спецслужб рф здійснити публічну ліквідацію державних, місцевих та громадських діячів України, серед яких зазначено певних осіб;

– копія витягу з Єдиного реєстру досудових розслідувань за ч. 1 ст. 111 КК України, що громадяни України, діючи за попередньою змовою групою осіб, на замовлення та в інтересах представників рф, здійснюють готування до вчинення терористичного акту з метою порушення громадської безпеки та залякування населення;

– копія постанови Генерального прокурора України про виділення матеріалів досудового розслідування у кримінальному провадженні за підозрою особи у вчиненні злочинів, передбачених ч. 1 ст. 111, ч. 1 ст. 14, п.п. 1, 6, 11, 12, ч. 2 ст. 115, ч. 1 ст. 14, ч. 3 ст. 258 КК України;

– копія наукового висновку на запит адвоката щодо правильності та обґрунтованості кримінально-правової кваліфікації дій обвинуваченого за ч. 1 ст. 14, ч. 3 ст. 27, ч. 3 ст. 258 КК України;

– копія листа КНУ імені Тараса Шевченка та наукового висновку щодо питань, зазначених у листі Голови комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України;

– копія висновку судового експерта комп'ютерно-технічного експертного дослідження за зверненням Адвокатського об'єднання;

– копії адвокатських запитів;

– копія постанови прокурора Генеральної прокуратури України про проведення негласної слідчої (розшукової) дії у виді контролю за вчиненням злочину у формі імітування обстановки злочину;

– копія протоколу затримання;

– копія ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів.

Під час встановлення обставин, які підлягають доказуванню необхідно враховувати, що під час досудового розслідування кримінальних проваджень про злочини терористичного характеру, вони можуть мати вираз у різних формах, у тому числі, в розміщенні відповідного контенту в мережі Інтернет, здатного впливати на розум людей. Тобто мова йде про електронні докази, своєю чергою основним завданням доказування в даному випадку є встановлення приналежності певного доказу (матеріалу) певній особі, але це тема наступної нашої статті.

Стосовно розслідування терористичних актів основними обставинами, що підлягають доказуванню можна назвати:

I. Подія кримінального правопорушення.

1.1. Час:

1.1.1. Протягом якого особа самостійно або у співучасті здійснювала дії зі сприяння учасникам злочинних груп та / або організацій та укриття їх кримінально-протиправної діяльності, тобто має бути встановлена загальна тривалість сприяння, укриття кримінально-протиправної діяльності учасників злочинних груп та / або організацій.

1.1.2. Час учинення терористичного акту (часовий інтервал від початку злочину до уходу/загибелі безпосередніх виконавців з місця теракту). Вибір часу терористичного акту в окремих випадках може свідчити про знання розпорядку дня, режиму роботи установи (організації), конкретної особи. Звідси і прямий шлях до висунення версії попередню підготовку терористичного акту.

1.1.3. Проведення пострілів¹, застосування вибухового пристрою, здійснення підпалу.

1.1.4. Придбання (виготовлення, переробка) вибухового пристрою, вогнепальної зброї або її компонентів та боєприпасів до неї.

1.1.5. Терористичний акт був раптовий чи йому передували контакти зловмисників

з потерпілими чи іншими особами, до яких звернені вимоги. Дослідження цієї обставини дає змогу більш точно визначити коло осіб, які володіють інформацією про цілі й мотиви вчинення злочину, про особливості поведінки терористів до вчинення кримінального правопорушення. Завдяки вирішенню цих питань, а також встановленню способу реалізації злочинного задуму можна висувати версії не тільки про особу злочинця, а й про роль кожного з них у групі (зокрема, виявити організатора) [13].

Крім того, встановлюються час затримання осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, у випадку законного затримання особи, яка підозрюється у вчиненні злочину кожним, хто не є уповноваженою особою (ст. 207 КПК України).

1.2. Місце:

1.2.1. Для зберігання «схрон», схованка (із зазначенням географічних координат) вогнепальної зброї, боєприпасів до неї, пристроїв зниження рівня звуку пострілу до зброї та інших засобів вчинення терористичного акту.

1.2.2. Приведення в дію вибухового пристрою, проведення пострілів (включаючи територію, де були виявлені сліди застосування засобів учинення терористичного акту) у публічному місці в ході зібрання великої кількості людей, що створює небезпеку для життя та здоров'я людей, з метою привернення уваги громадськості до певних релігійних поглядів тощо.

1.2.3. Знаходження особи (осіб), які здійснювали приведення в дію вибухового пристрою, проводити постріли з вогнепальної зброї.

1.2.4. Наявність сторонніх перешкод (транспортних засобів, спортивних, дитячих майданчиків, парканів тощо).

1.2.5. Виявлення трупів, залишків трупів, пошкоджень (руйнувань) конструкцій, комунікацій.

1.2.6. З якого проводилися постріли, здійснювалися дистанційне керування вибуховим пристроєм.

1.2.7. Виготовлення готового екземпляру саморобного вибухового пристрою.

Встановленню підлягає також місце, де була затримана особа (особи), яка підозрюється у вчиненні злочину (за відсутності

¹ Постріл (з вогнепальної зброї або конструктивно схожих з нею виробів) – це явище з комплексом фізико-хімічних процесів ініціювання заряду металевий вибухової або горючої речовини й застосування енергії, вивільненої внаслідок хімічного перетворення цієї речовини.

відомостей у матеріалах кримінального провадження щодо місця затримання), а також місцезнаходження засобів виготовлення саморобного вибухового пристрою тощо.

1.3. Спосіб вчинення терористичного акту:

1.3.1. Загально-небезпечність способу учиненого діяння, створення небезпеки для невизначеного кола громадян, завдання значної шкоди внаслідок руйнування предметів, які знаходилися в зоні дії вибуху шляхом альтернативних діянь у формі дій:

1.3.2. Застосування зброї (вогнепальної, хімічної, біологічної та ін.) за спеціальним призначенням, що створювало небезпеку для життя, здоров'я людини, заподіяння інших тяжких наслідків.

Вогнепальна зброя утворює юридичну ознаку терористичного акту, яка підлягає встановленню. Згідно з відповідною Інструкцією вогнепальна зброя – це ствольна зброя, яка призначена або може бути легко пристосована для ураження цілей снарядами (крім гумових чи аналогічних за своїми властивостями снарядів несмертельної дії), що одержують спрямований рух у стволі (за допомогою сили тиску газів, які утворюються в результаті згоряння металюного заряду) та мають достатню кінетичну енергію для ураження цілі, що перебуває на визначеній відстані. Достатньою для ураження цілі є питома кінетична енергія снаряда, величина якої на відстані одного метра від дульного зрізу зброї повинна бути рівна чи більша за 0,5 Дж/мм².

1.3.3. Вчинення вибуху із застосуванням вибухового пристрою чи вибухових матеріалів, яке створювало небезпеку для життя, здоров'я людини, заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків. Закон про кримінальну відповідальність не надає роз'яснення терміну «вибух». Зазвичай вибух є результатом використання боєприпасів, вибухових речовин та вибухових пристроїв, визначення яких надані в Інструкції про порядок

виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металюними снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, зокрема:

– вибухові речовини – це хімічні сполуки чи суміші, здатні під впливом зовнішнього імпульсу до самопоширення з великою швидкістю хімічної реакції із утворенням газоподібних продуктів та виділенням тепла. До них належать амоніти, амонали, тротил, вибухові продукти утилізації – порохи тощо;

– засоби ініціювання – зовнішні джерела імпульсу для здійснення вибуху (електродетонатори, капсуль-детонатори, вогнепровідний та детонаційний шнури тощо);

– боєприпаси – спеціально виготовлені вироби одноразового використання, які призначені забезпечити ураження цілей в умовах збройної боротьби, самооборони, полювання, спорту. До бойових припасів належать патрони до нарізної вогнепальної зброї різних калібрів, а також заряджені патрони до гладкоствольних мисливських рушниць, мисливський порох і капсулі.

Терористичні злочини, вчинені з застосуванням боєприпасів, вибухових речовин та вибухових пристроїв, становлять собою загрозу для суспільства та держави, котра полягає, насамперед, у тому, що вони створюють реальну небезпеку для життя та здоров'я невизначеного кола осіб, завдання значної шкоди внаслідок руйнування предметів, які перебували в зоні дії вибуху. Злочини цієї групи відрізняються, як правило, підвищеною потужністю дії використовуваних вибухових пристроїв.

Таким чином, терористичний акт, учинений із застосуванням вибухових пристроїв має містити сукупність наступних ознак: публічне вчинення або реальна загроза вчинення вибуху, направленість цих дій на залякування населення; наявність мети впливу на прийняття рішення органами влади тощо в інтересах терористів.

² Обраний суб'єктом злочину спосіб (або способи) теж мають бути, так би мовити, забезпечувальними щодо наслідків (небезпеки для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків), які не настали з випадкових обставин.

1.3.4. Вчинення підпалу, яке створювало небезпеку для життя, здоров'я людини, заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків.

1.3.5. Інші кримінально-протиправні дії, здатні викликати гибель людей, нанесення значної майнової шкоди, або настання інших суспільно-небезпечних наслідків, до яких можуть бути віднесені: руйнування систем життєзабезпечення населених пунктів та підприємства, розповсюдження епідемій та епізоотій, влаштування аварій, катастроф та катастроф на транспорті, руйнування будівель, радіоактивне, хімічне, бактеріологічне або інше зараження місцевості тощо.

1.3.6. Погроза вчинення вищеозначених дій, та спосіб її вчинення: усно, у письмі, з використанням інтернет-мереж, телефону тощо, реальність створення небезпеки для життя, здоров'я людини, заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків [15].

Реальна небезпека завдання значної шкоди при вчиненні акту тероризму також визначається з урахуванням вартості та значущості матеріальних цінностей. Не дивлячись на те, що дана ознака має оцінний характер, вона є обов'язковою ознакою складу, тобто органам досудового розслідування необхідно обґрунтувати в матеріалах кримінального провадження, чому конкретна шкода визнана значною.

Погроза вчинення загально-небезпечних дій шляхом вибуху або в інший спосіб, які складають акт тероризму є засобом психічного впливу на органи державної влади та місцевого самоврядування для досягнення поставлених терористами цілей.

Однак загроза розцінюється як терористичний акт не сама по собі, а за наявності у злочинців реальної можливості вчинити ту або іншу дію. Свідченням реальності загрози актом тероризму може виступати демонстрація вибухових пристроїв у місцях знаходження вибухонебезпечних предметів у випадку невиконання висунутих вимог.

За відсутності реальної можливості здійснити висловлену загрозу вчинене не може бути кваліфіковано як терористичний акт.

1.4. Форма кримінально-протиправної поведінки:

1.4.1. Активна: застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій [15].

При тому терорист має не просто володіти вогнепальною зброєю, але й застосувати її під час нападу. Дана ознака є відсутньою, коли вогнепальна зброя застосовувалась з метою уникнути затримання після вчинення терористичного акту. Такі дії кваліфікуються самостійно. Терористичний акт може вважатися вчиненим з використанням вогнепальної зброї, якщо вона застосовувалась для нанесення тілесного ушкодження або демонструвалася іншим особам як готовність терориста застосувати її в хід у будь-який час.

Варто наголосити, що терористи зазвичай використовують не стільки вогнепальну зброю, скільки боєприпаси та вибухові речовини. Більше того, саме визначення такого різновиду діяння при вчиненні тероризму, як «вчинення вибуху», прямо вказує на використання цих предметів.

1.4.2. «Змішана» бездіяльність: прищеплення службовим особам, військовослужбовцям, іншим особам, які зобов'язані виконувати певні обов'язки, проте не здійснюють цього, якщо була реальна можливість їх виконати: затоплення територій, руйнування споруд, нездійснення ремонту залізничної колії або об'єктів, що забезпечують населення водою, теплом, здійснюють газопостачання тощо [15].

1.5. Встановити момент, з якого терористичний акт є закінченим злочином. За конструкцією об'єктивної сторони терористичний акт слід віднести до складу небезпеки, через те, що для закінченого складу тероризму не потрібно настання зазначених у ч. 1 ст. 258 КК України наслідків. Необхідним є лише аби терористичні дії створили реальну небезпеку загибелі людей, нанесення значної майнової шкоди або настання інших суспільно-небезпечних наслідків. Відповідальність за загрозу вчинити акт тероризму настає незалежно від можливості її реалізації, а також від наміру особи привести її у виконання. Головне, аби вона викликала у об'єкта залякування побоювання його здійснення, для чого є необхідним, як правило, наведення в погрозі недвозначної інформації про заплановані дії та (або) наслідки їх учинення. При тому форма виразу такої загрози може бути вельми різноманітною (у вигляді безпосереднього

усного повідомлення, за допомогою комп'ютерних засобів комунікації тощо) та в кінцевому рахунку не має значення для кваліфікації діяння за ознаками ст. 258 КК України [15].

1.6. Характеристика та видові особливості вибухового пристрою, вогнепальної зброї, їх бойові характеристики, в кого вони зберігалися з моменту придбання або виготовлення до моменту використання.

Якщо для вчинення терористичного акту було застосовано саморобний вибуховий пристрій (саморобну, перероблену вогнепальну зброю), необхідно встановити:

- де, ким, у кого та які саме частини вогнепальної зброї/вибухового пристрою були придбані та за яку ціну;

- яким чином підозрюваний ознайомився з технікою виготовлення вибухового пристрою, переробки вогнепальної зброї (у зв'язку з професійними навичками, в результаті надання консультацій куратором російської спецслужби чи іншими спеціалістами);

- за допомогою яких технічних засобів виготовлялися саморобний вибуховий пристрій/вогнепальна зброя.

- Якщо для здійснення терористичного акту був використаний готовий вибуховий пристрій або вогнепальна зброя та боєприпаси промислового виробництва, то встановлюється:

- тип, зовнішній вигляд, наявність маркувальних позначок;

- в кого, ким, у якій кількості були придбані, за яку ціну;

- в кого зберігалися на стадії підготовки з моменту придбання до моменту використання.

Стосовно способу вчинення терористичного акту також встановлюється:

- обставини готування до вчинення терористичного акту: хто, за допомогою яких технічних засобів здійснював обстеження місця вчинення певної території, вивчав розпорядок дня потерпілого, об'єктів критичної інфраструктури, спосіб життя, маршрути пересування, чи здійснювалася фіксація отриманих з цього приводу даних, на які носії, де вони знаходяться в даний час; встановлення інформації щодо проведення мітингів, кількості поліції та охорони, їх постів, камер

спостереження, кількість працюючих входів та виходів із застосуванням відео- та фотозйомки з подальшим використанням відповідної схеми;

- порядок звітування, інтенсивність відвідування місць учинення майбутніх терористичних актів;

- чи використовувався для здійснення злочинних намірів транспорт, який саме, кому належить, чи перебував він у власності підозрюваного; якщо транспорт був отриманий протиправним шляхом, то як злочинці убезпечили себе від результатів їх розшуку; якщо вживалися заходи з маскування автомобіля, то хто конкретно цим займався, за допомогою яких технічних засобів;

- сліди застосування вибухового пристрою на тілі, одязі потерпілого, автомобілі, та оточуючих предметах.

II. Винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив, мета вчинення кримінального правопорушення

2.1. Чи є суб'єкт терористичного акту осудною особою, тобто здатною під час вчинення злочину усвідомлювати свої дії чи бездіяльність і керувати ними на підставі аналізу таких критеріїв:

- юридичного критерію: чи могла особа усвідомлювати свої дії чи бездіяльність у сукупності з вольовою ознакою, тобто чи могла керувати своїми діями чи бездіяльністю (ч. 1 ст. 18 КК України);

- медичного критерію: у вигляді характеристики психічного стану (здоров'я) особи під час вчинення нею суспільно небезпечного діяння, тобто стану здорового розсуду й розуміння вчинюваного діяння [15].

2.2. Вік суб'єкта терористичного акту. Згідно з ч. 2 ст. 22 КК України особи, які вчинили злочин, передбачений ст. 258 КК України, підлягають кримінальній відповідальності з **чотирнадцяти років**. Цей вік особа має досягти до моменту вчинення злочину (ч. 1 ст. 22 КК України).

2.3. У випадку вчинення терористичного акту неповнолітньою особою встановити, чи має вона відставання психічного розвитку.

2.4. У випадку вчинення терористичного акту особою, яка є уповноваженою

діяти від імені юридичної особи і яка діяла в інтересах останньої, суб'єктом терористичного акту слід вважати фізичну особу, а до юридичної особи мають бути застосовані заходи кримінально-правового характеру, передбачені статтями 96-3-96-11 КК України.

2.5. Чи вчинене діяння з прямим умислом (суб'єкт вчинення злочину усвідомлює суспільну небезпеку вчинюваних ним дій, передбачає можливість або невідворотність зазначених у ч. 2, 3 ст. 258 КК України наслідків та бажає їх настання).

2.6. Мету вчинення терористичного акту, яка є спеціальною – порушення суспільної безпеки, залякування населення (бажання викликати паніку та недовіру до органів влади з боку невизначеного кола осіб, стан безвиході та невпевненості в майбутньому, відчуття повної незахищеності від дій терористів), провокація воєнного конфлікту, провокація міжнародного ускладнення або вплив на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, міжнародними організаціями (висунення вимог про здійснення службовими особами цих органів якої-небудь дії/бездіяльності в інтересах терористів чи третіх осіб. Правильне визначення мети вчинюваного діяння є вельми важливим моментом для його кримінально-правової кваліфікації, який безпосередньо впливає на подальше повідомлення про підозру, обвинувачення та засудження. Специфічна мета виступає в якості основного фактору й при відмежуванні терористичного акту від злочинів, передбачених частина друга статей 194, 347, 352, 378, частини друга та третя статті 399, п. 5 ч. 2 ст. 115 КК України.

За зовнішніми ознаками та суспільно небезпечним наслідком тероризм подібний до деяких інших кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, громадської безпеки, проти безпеки руху та експлуатації транспорту, проти безпеки виробництва (наприклад, до кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 119, 272-274, 265, 265-1, 286, 286-1, 287, 288 КК України). Проте суб'єктивна сторона останніх, на відміну від суб'єктивної

сторони терористичного акту, характеризується необережністю.

2.7. У разі вчинення терористичного акту повторно, чи усвідомлював суб'єкт те, що його вчинення здійснюється повторно (чи розуміла особа підвищену небезпечність для суспільства вчинюваного нею кримінально-протиправного діяння повторно або з попередньою змовою групою осіб.

2.8. Чи передбачав реальні суспільно небезпечні наслідки теракту в вигляді заподіяння значної майнової шкоди або інших тяжких наслідків чи загибелі людини.

2.9. Чи бажали співучасники діяти спільно для досягнення їх загальної мети – мети вчинення діяння як терористичного акту.

III. Вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат.

3.1. Загальна кількість потерпілих, анкетні дані, рід занять, чи займалися якою-небудь суспільною чи політичною діяльністю.

3.2. У випадку наявності серед потерпілих жінок, то чи не знаходилися вони в стані вагітності.

3.3. Коло спілкування кожного з потерпілих, відносини, що їх пов'язують, їх державна, громадська, релігійна та інша діяльність.

3.4. Розмір значної майнової шкоди для потерпілого (фізичної або юридичної особи чи для держави (ч. 2 ст. 258 КК України), тобто, якщо він у сто й більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян.

IV. Обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження.

4. Частиною 6 ст. 258 КК України встановлені підстави звільнення від кримінальної відповідальності за дане кримінальне правопорушення особи, яка брала участь у підготовці акту тероризму:

4.1.1. Своєчасне добровільне (тобто таке, що надає можливість припинення злочину) повідомлення правоохоронного

органу про цей злочин до повідомлення особі про підозру у вчиненні нею злочину.

4.1.2. Сприяння припиненню або розкриттю здійсненню терористичного акту, у разі якщо внаслідок цього і вжитих заходів було відвернено небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо в її діях немає складу іншого злочину (знешкодження засобів його вчинення, психічний та фізичний вплив на інших його учасників тощо).

4.2. Відомості, які характеризують особу підозрюваного:

4.2.1. Обставини, які становлять соціально-психологічну характеристику підозрюваного.

4.2.2. Обставини, що впливають на забезпечення в процесі доказування реалізації підозрюваним своїх законних прав (наявність фізичних або психічних вад; володіння рідною мовою, якою ведеться судочинство тощо).

4.2.3. Стать, вік, національність, віросповідання, родинне положення, наявність осіб, які знаходяться на утриманні.

4.2.4. Чи є підозрюваний учасником бойових дій, чи має державні нагороди.

4.2.5. Судимість, за якими конкретно статтями КК, чи погашена судимість, чи не знято актом амністії, помилування.

4.2.6. Інші обставини.

4.3. Відомості, які характеризують потерпілого:

4.3.1. Стать, вік, національність, віросповідання, сімейне становище, наявність осіб, які знаходяться на утриманні.

4.3.2. Місце роботи та службове становище.

4.3.3. Судимість за якими конкретно статтями КК.

4.3.4. Характеристика за місцем роботи та помешкання; г) можливі причини вчинення терористичного акту (належність до Сил оборони України тощо).

4.3.5. Інші обставини.

4.3.6. Наслідки вчиненого терористичного акту:

– де кожний потерпілий та виконавець знаходився від епіцентру теракту та на якій відстані;

– які тілесні пошкодження були завдані кожному потерпілому, ступінь їх тяжкості, небезпека для життя та здоров'я;

– які пошкодження та руйнування стали наслідком застосування саморобного вибухового пристрою: пошкодження конструктивних елементів будівель, розриви комунікацій, вторинні пожежі, пошкодження транспортних засобів тощо;

– яку матеріальну шкоду понесли юридичні та фізичні особи (включаючи витрати на лікування потерпілих);

4.4. Носіями доказової інформації про обставини, які характеризують особу обвинуваченого можуть виступати:

4.4.1. Копія паспорту підозрюваного (обвинуваченого), його батьків.

4.4.2. Характеристика на підозрюваного, взятого під варту від державної установи «Слідчий ізолятор».

4.4.3. Інформація банку даних Оперативно-довідкова картотека МВС України про притягнення підозрюваного до кримінальної відповідальності раніше, а у разі притягнення – копія вироку суду.

4.4.4. Характеристика на підозрюваного з місця його роботи (попередньої роботи).

4.4.5. Довідка-характеристика за місцем проживання підозрюваного.

4.4.6. Договір найму житлового приміщення за змістом якого вбачається, що на території України обвинувачений має місце тимчасового проживання.

4.5. Вчинення злочину повторно або за попередньою змовою групою осіб, або ті ж самі дії, якщо вони призвели до заподіяння значної майнової шкоди чи інших тяжких наслідків (ч. 2 ст. 258 КК України), чи до загибелі людини (ч. 3 вказаної статті).

4.6. У разі вчинення терористичного акту за попередньою змовою групою осіб (виконавцем (співвиконавцем), організатором або підбурювачем чи посібником) встановити:

4.6.1. Чи домовилися співучасники про спільне вчинення саме цього злочину до початку виконання об'єктивної сторони терористичного акту.

4.6.2. Чи свідчить їх домовленість про наявність готування до вчинення терористичного акту у виді створення умов для його скоєння, що підтверджує підвищену суспільну небезпечність цього діяння.

4.6.3. Хто конкретно займався розробкою плану вчинення злочину: одноосібно лідер групи або із залученням інших її

членів; які обставини вчинення терористичного акту були передбачені в плані, яка роль відводилася кожному учасникові групи, та хто розподіляв ці ролі; чи змінювався план в ході скоєння злочину, і якщо змінювався, то чому, які конкретно дії здійснював кожний член групи.

4.6.4. Чи існувала/існує інформованість усіх учасників про спільність вчинення терористичного акту загальними зусиллями.

4.6.5. Чи забезпечувалась спільність вчинення терористичного акту сумісними діями всіх співучасників, можливо, «змішаною» бездіяльністю з розподілом ролей або шляхом співвиконавства.

4.6.6. Чи розроблявся в групі план поведінки на слідстві на випадок провалу, в чому він полягав, хто є його розробником.

4.6.7. В який спосіб здійснювалася комунікація та контакти між виконавцями (організаторами, підбурювачами) кримінального правопорушення: через мобільний телефон, за допомогою умовностей, кодових речень, які при контакті з абонентом потрібно назвати/написати.

4.6.8. Чи є дана група самостійною або є складовою більш потужного угруповання.

4.6.9. Чи існує чіткий розподіл обов'язків серед членів групи, чи допускається їх суміщення.

4.6.10. Інші тяжкі наслідки у виді «загибелі людини», тобто однієї або декількох осіб.

Ч. 2 ст. 258 КК України встановлено кримінальну відповідальність за вчинення терористичного акту із суспільно небезпечним наслідком у виді значної майнової шкоди або інших тяжких наслідків, а в ч. 3 – у виді загибелі людини.

Значна майнова шкода, як обставина, що обтяжує кримінальну відповідальність за терористичний акт, є суспільно небезпечним наслідком, що в ч. 2 ст. 258 КК визнається обов'язковою ознакою кваліфікованого складу терористичного акту. Така шкода може бути заподіяна власності або іншим економічним відносинам.

Правова конструкція «інші тяжкі наслідки, заподіяні при вчиненні терористичного акту», є оціночним поняттям, зміст якого встановлюється залежно від

конкретних обставин скоєння цього злочину. Це може бути майнова шкода у значних розмірах, заподіяна відносинам власності, іншим економічним відносинам, екологічним відносинам, здоров'ю людини як матеріальним відносинам.

Особливістю загального предмета доказування в кримінальних провадженнях про злочини, передбачені ст. 258 КК України є необхідність встановлення фактів учинення особою терористичних актів, фінансуванню тероризму, колабораційної діяльності, що, своєю чергою утворює сукупність кримінальних правопорушень та одержує додаткову правову оцінку за відповідними статтями КК України [14]. Вибірковий контент-аналіз вироків свідчить про те, що терористичний акт (ст. 258 КК України) кваліфікується за сукупністю кримінальних правопорушень³, зокрема за 2024 рік, за ч. 3 ст. 258 КК України трьом особам призначено покарання за сукупністю злочинів, за ч. 1 ст. 258-3 КК України – десяти особам; для порівняння, за 2023 рік, за ч. 2 ст. 258 КК України за сукупністю злочинів призначено покарання одній особі, а за ст. 258-3 КК України – 20 особам. При цьому інкримінуються:

1. Ч. 3 ст. 246 «Незаконне позбавлення волі або викрадення людини» [8].

2. Ч. 1 ст. 263 «Незаконне придбання, носіння та зберігання вибухових речовин, вибухових пристроїв та бойових припасів без передбаченого законом дозволу» [4, 10].

3. Ч. 2 ст. 263-1 «Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв» [3].

Висновки. Систематизація обставин, які підлягають доказуванню під час розслідування терористичних актів, вчинених у тому числі в умовах реальної та ідеальної сукупності кримінальних правопорушень, має важливе методичне значення, сприяючи раціоналізації пізнавальної діяльності

³ За статистичними даними Державної судової адміністрації України за 2024 рік, 29 особам, засудженим за вчинення злочинів, передбачених ч. 1 ст. 111 КК України призначено покарання за сукупністю злочинів, і 114 особам, засудженим за сукупністю злочинів, передбачених ч. 2 ст. 111 КК України та інших злочинів.

та конкретизації окремих задач досудового розслідування та вибору ефективних алгоритмів та програм з їх розв'язання на основі системного підходу до цієї діяльності, з тим, аби:

1) виокремити факти, які підлягають дослідженню в якості елементів обставин,

котрі складають предмет доказування по кожному епізоду, що розслідується;

2) виявити основні ознаки цих фактів;

3) конкретизувати сфери та засоби пошуково-пізнавальної діяльності з виявлення джерел на носіїв інформації про ці факти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондар В. С. Обставини, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені злочинними спільнотами. *Київський часопис права*. 2024. № 1. С. 252–265.

2. Бондар В. С., Кривонос М. В. Зміст та особливості предмета доказування в кримінальних провадженнях про злочини у сфері обігу вогнепальної зброї та боєприпасів. *Вісник ЛДУВС імені Е. О. Дідоренка*. 2018. Вип. 3 (83). С. 195–209.

3. Вирок Амур-Нижньодніпровського районного суду міста Дніпра від 16 квітня 2025 року у справі № 199/3871/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126643842>

4. Вирок Голосіївського районного суду міста Києва від 25 лютого 2025 року у справі № 752/23097/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125493264>

5. Вирок Обухівського районного суду Київської області від 29 квітня 2024 року у справі № 372/1901/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118708173>

6. Вирок Подільського районного суду міста Кропивницького від 26 травня 2025 року у справі № 405/3036/25 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127597569>

7. Вирок Свалявського районного суду Закарпатської області від 22 листопада 2024 року у справі № 306/762/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123228999>

8. Вирок Солом'янського районного суду міста Києва від 28 квітня 2025 року у справі № 760/6555/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126919785>

9. Вирок Холодногірського районного суду міста Харкова від 28 травня 2025 року у справі № 642/2649/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127706942>

10. Вирок Чечелівського районного суду міста Дніпра від 26 червня 2025 року у справі № 204/6406/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128441383>

11. Злочини проти основ національної безпеки України: кримінально-правова кваліфікація в умовах війни (науково-практичний коментар) / за заг. ред. С. А. Наумюка. Київ : Алерта, 2024. 378 с.

12. Кримінальний процес України : підручник / за ред. С. В. Ківалова та М. С. Цуцкірідзе. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 1104 с.

13. Методичні рекомендації щодо здійснення процесуального керівництва досудовим розслідуванням терористичних актів / О. В. Сенюк, Я. В. Домбровський, О. С. Жупіна, О. Р. Мала, М. С. Туркот. Київ : Національна академія прокуратури України, 2017. С. 18.

14. Письменський Є. О. Кримінально-правові проблеми протидії колабораційній діяльності : монографія. Київ : Алерта, 2024. 438 с.

15. Попович О. С. Терористичний акт: поняття, склад злочину, кваліфікація : дис. ... докт. філософії зі спеціальності 081 «Право». Харків, 2018. 237 с.

16. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 березня 2003 року № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>

17. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування / Офіс Генерального прокурора України. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>